

Marinehistorisk Tidsskrift

AUGUST 1969

2. ÅRGANG

NR. 3

FAC SJÆLLANDS TOEF 1878/

I

INDKALDELSE TIL MØDE PÅ SIDE 2

MARINEHISTORISK TIDSSKRIFT
august 1969 2.årg. nr. 3

udgives af
Marinehistorisk Selskab

ekspedition:
Lektor J.Barfod (sekretøren)
Ved Fortunen 10 A
2800 Lyngby - 87 22 54
girokonto: 6 73 50

redaktion:
Stud.mag. Hans Chr. Bjerg
Rektorparken 12,9.tv.
2450 Kbh. SV.

udsendes
4 gange om året til medlemmer af Marinehistorisk Selskab og Selskabet Fregatten Jyllands Venner.

eftertryk af
hele artikler, der bringes i tidsskriftet, kan kun finde sted efter aftale.

forsiden
er tegnet af marinemaleren Søren Brunoe specielt til Marinehistorisk Tidsskrift og forestiller artilleriskibet NIELS IUEL efter ombygningen 1936-.

N Y E H Å B !

Der synes i den senere tid at kunne skimtes lyspunkter i den marinehistoriske sfære.

Således er Marinehistorisk Selskabs sidst-udkomne skrift, kommandørkaptajn R.Steen Steensens bog om "Vore Panserskibe", blevet overordentlig vel modtaget alle steder og har på mange måder tilsyneladende stimuleret interessen for vor flådes historie i vide kredse i befolkningen. Endvidere - Orlogsmuseet er endelig kommet på finansloven, omend kun med et beløb på 30.000 kr., men det er dog en begyndelse, og endelig kunne man fra Orlogsmuseet den 22. maj meddele, at museet havde modtaget 40.000 \$ fra et amerikansk fond. Dette er en overordentlig glædelig nyhed ikke alene for dem, der gennem årene aktivt har ydet en indsats for skabelsen af et marinemuseum, men også for alle marinehistorisk interesse-rede, hvem udforskningen af det danske søværns historie og udbredelsen af kendskabet til denne ligger stærkt på sinde. På en måde er det selvfølgelig beskæmmende, at et udenlandsk fond skal minde os om vores værdifulde maritime kultur-skatte!

Er vi mon rykket et hanefjed nærmere virkeliggørelsen af en dansk marinemuseum?

HANS CHRISTIAN BJERG

MEDDELELSER FRA MARINEHISTORISK SELSKAB

Med tilladelse fra Chefen for Flådestationen indbyder Marinehistorisk Selskab sine medlemmer til en rundvisning på Holmen

søndag den 28. september 1969 kl. 14.00 .

Mødested:

Værftsbrovagten for enden af Prinsessegade (Amager)

Rundvisningen vil blive ledet af styrelsen og materielforvalter Topsøe-Jensen. I tilfælde af regnvejr er der skaffet plads til et indendørsarrangement. Rundvisningen er en delvis gentagelse fra forrige år, hvor dårligt vejr afholdt mange fra at komme.

MARINEHISTORISK SELSKAB

Den 15. april afholdt Marinehistorisk Selskab ordinær generalforsamling, der som sædvanlig var godt besøgt. Som dirigent fungerede landsretssagfører V. Holst-Christensen. Dagsordenen i følge lovene. Formanden aflagde beretning om selskabets stigende aktivitet. Såvel beretning som regnskab godkendtes. Af bestyrelsen afgik efter tur lektor J. Barfod, stud.mag. H.C. Bjerg og advokat Hansborg. Alle genvalgte.

Efter generalforsamlingen fortalte kommandørkaptajn R. Steen Steensen om alverdens veteran-krigsskibe. Causeriet, der blev holdt med udgangspunkt i lysbilleder, var spækket med navne, tal og mange detaljer, men noget manuskript sås imidlertid ikke! Kommandørkaptajnen holdt tilhørernes interesse fangen med en interessant gennemgang. Gid hele dette materiale engang måtte blive samlet til en bog!

Den 7. juni havde museumsinspektør O. Crumlin-Pedersen indbudt Marinehistorisk Selskabs medlemmer til "forpremiere" på det nye og smukke museum "Vikingskibshallen i Roskilde". Desværre var det kun få, der oplevede museumsinspektørens hyggelige og kyndige gennemgang af Skuldelev-skibene.

AXEL HANSBORG IN MEMORIAM

Marinehistorisk Selskab har desværre mistet et mangeårigt medlem af styrelsen, idet advokat Axel Hansborg er afgået ved døden.

Advokat Axel Hansborg blev på grund af sin interesse for søen og marinens historie allerede medlem af Marinehistorisk Selskabs styrelse ved selskabets stiftelse. Han var med til at udforme vore love, og han var på mange måder til stor hjælp i vort arbejde. Han var altid villig og hjælpsom indenfor sit felt, og han var en trofast deltager ved vore styrelsesmøder, hvor han både hyggede sig og spredte hygge og fordragelighed om sig. Med sin aldrig svigtende iver for selskabets trivsel deltog han i vore drøftelser, og var også derved et værdifuldt medlem af styrelsen.

Medlemmerne kender ham fra hans dirigenthverv ved de første generalforsamlinger, men med sit beskedne væsen holdt han sig ellers altid i baggrunden. Vi vil alle savne ham, og vi vil ære hans minde.

JØRGEN H. BARFOD

SELSKABET FREGATTEN JYLLANDS VENNER

Den 11. april 1969 afholdtes ordinær generalforsamling i selskabet "Fregatten Jyllands Venner".

Stud.mag. H. C. Bjerg fungerede som dirigent. Efter at have udtalt mindeord om selskabets nyligt afdøde æresmedlem - civilingeniør Hans Kjølser - takkede selskabets formand, assurandør Fr. Hedemann, kontreadmiral Fr. Kjølser, som på grund af alder ønskede at fratræde bestyrelsen, for 33 års gnidningsløst og værdifuldt samarbejde og bød bestyrelsens nye medlem, kommandørkaptajn Kai H. C. V. Hertz, velkommen samt aflagde beretning om selskabets virksomhed.

En række forhold vedrørende fregatten drøftedes, hvorefter forsamlingen vedtog en henstilling om, at bestyrelsen - efter at have sikret sig en positiv indstilling hos rigsantikvaren - henvendte sig til forsvars- og kulturministerierne med anmodning om, at fregatten bringes ind under kulturministeriets ressort.

Beretning og regnskab godkendtes af forsamlingen.

Stud.mag. H. C. Bjerg indvalgte som nyt medlem af bestyrelsen. Assurandør Fr. Hedemann og proprietær Per Kjølser genvalgte.

Revisions- og Forvaltningsinstituttet genvalgte som selskabets revisorer.

Efter generalforsamlingen konstituerede bestyrelsen sig med assurandør Hedemann som formand, kommandørkaptajn Hertz som næstformand og civilingeniør Raun som kasserer.

ORLOGSMUSEET

Orlogsmuseets Komité har udsendt sin årsberetning. De forskellige nye ting, der er sket, har allerede været omtalt i en artikel af museumsdirektøren i nærværende årgang af MHT. Ud over dette kunne Orlogsmuseet den 22/5 meddele:

Fra The Henry L. and Grace Doherty Foundation Inc. i New York har Orlogsmuseet ved fondets vicepræsident, kaptajn Emil Lassen netop modtaget en storstilet gave, en check på 40.000 dollars. Det modtagne beløb, ca. 300.000 danske kroner, vil blive anvendt med henblik på museets planer om opførelse af en museumsbygning ved Nivaagaard hovedbygning. Ca. 1/4 million kr. vil således blive hensat til en byggefond, der med dette betydelige grundbeløb forhåbentlig vil vokse i den kommende tid.

MARINENS BIBLIOTEK

Kommandørkaptajn J. Teisen

Da Johan Ludvig og Johanne Louise Heiberg boede i Søkvæsthusets havehus var her et skønlitterært centrum - de dage er forbi, men at der nu ligger et fagbibliotek i forhuset er vist ingen hemmelighed for flertallet af Marinehistorisk Selskabs medlemmer. Uden at forklejne det skønlitterære, er jeg enig med bladets redaktion i, at det nok er på sin plads at give læserne et lille indblik i den gren af Marinens historie, biblioteket repræsenterer.

I de ældste tider var søofficeren krigeren, der blev transporteret, og søslagene nærmest at betragte som landkrig, udkæmpet med skibsplanker som underlag - navigation og sømandskab var overladt til skippere og styrmænd.

Omkring år 1700 indså man, at også søofficeren nu måtte have kendskab til sejlføring og manøvrering og det første skridt var oprettelsen af en kadetskole i 1701. Også skibsbygning skulle ledes af søofficerer, hvorfor man i 1738 indledte højere undervisning for et mindre antal officerer, først med kaptajn F. Wegersløff, fra 1742 med professor i matematik Christen Hee som lærer. De ikke særligt højt gagerede elever havde ikke råd til at anskaffe de nødvendige lærebøger, hvorfor Hee i december 1764 indsendte en ansøgning om midler til boganskaffelser, og 3. januar 1765 - en dato som er anerkendt som bibliotekets fødselsdag - blev bevilget 300 Rigsdaler af "Søe-Etatens Menage" til de første indkøb til et bibliotek, derefter 100 Rigsdaler årlig til vedligeholdelse og komplettering.

Biblioteket havde til huse på Gammelholm i Ekvipagemesterbygningen under tilsyn af professor Hee og fra 1782 af hans afløser, professor Bugge, til man i 1787 ansatte en fast bibliotekar, fuldmægtig i Admiralitets- og Commisariatskontoret H. C. Kilde. I 1829 blev der i umiddelbar nærhed af Holmens Kirke rejst en i øvrigt ikke særlig smuk bygning til brug for Søkortarkivet og ved en senere udvidelse af denne, blev der oprettet særlige lokaler til Marinens Bibliotek, som derved fra 1853 blev underlagt direktøren for Søkortarkivet. Biblioteket fulgte så med, da Søkortarkivet i 1874 flyttede ind i dets nuværende bygning ved Nordre Toldbod.

I 1891 blev biblioteket delt og den største part, 1. afdeling, flyttet til Odd-Fellow-Palæets nordfløj, lige under Søofficersforeningens lo-

kaler, mens 2. afdeling med specielt nautiske bøger forblev hos opmålerne. Efter i et kort åremål, 1918 - 31, at være forlagt til Bredgade 25 (Sankt-Annæ-Passage) fik biblioteket sin nuværende plads, atter lige under Søofficersforeningen og i en bygning, der rummede minder fra over 150 år i "Marinens tjeneste". Omtrent på samme tid ophævedes bibliotekets 2. afdeling og overgik til håndbibliotek. Håndbiblioteker findes ved de fleste af Søværnets institutioner og indeholder speciallitteratur, nødvendige for det daglige arbejde.

Indtil et stykke ind i dette århundrede var Marinens Bibliotek kun tilgængeligt for Marinens officerer og embedsmænd og udfyldte altså samme mission som ved sin oprindelse. Dette forhold er nu ændret, idet biblioteket er kommet i kategori med landets øvrige videnskabelige biblioteker og med fuld adgang til at låne for landets egne borgere, ligesom der sendes bøger til udlandet. Kun en lille reminiscens er tilbage: Den primære opgave er at betjene Søværnets personel og institutioner og de civile lånere, hvor videnskabeligt arbejdende de end er, kommer i 2. række. Det betyder dog sjældent, at en bog ikke kan lånes, som oftest kun, at lånetiden for visse bøger sættes kortere end de normale 2 måneder eller, at man må væbne sig med tålmod til den bliver ledig. Hvad angår videnskabelige studier o.lign. er man i øvrigt meget imødekommende og kan træffe særaftaler med langtidslån, således som det også er tilfældet, når man låner fra Det kongelige Bibliotek og Universitetsbibliotekerne.

Hvad bogmassen angår, er en stor del af den velbekendt for mange af læserne af dette blad, særligt hvad angår bøger om det danske søværns historie, maritim historie i almindelighed og herunder litteraturen om krigsskibstyper gennem tiderne. Mindre kendt er måske den ældre bogmasse. Selv om vi ikke kan fremvise bøger fra professor Hee's første indkøb, er bøger fra det 16. og 17. århundrede rigt repræsenteret og opbevares i den brandsikre boks under de normalt tilgængelige lokaler. Disse bøger må normalt ikke hjemlånes, men kan studeres på biblioteket. Gennem tiderne har en del officerer testamenteret deres samlinger af bøger og manuskripter til biblioteket, og da manuskripterne er uerstattelige, opbevares de ligeledes i brandfrit rum.

En særlig afdeling af dette materiale er Grønlands-litteraturen. Grønlandsekspeditioner var op til 1. verdenskrig utænkelige uden hjælp fra Marinens skibe, hvorfor litteratur måtte anskaffes. Di-

Søkvæsthuset, hvor Marinens Bibliotek har til huse sammen med flere andre sømilitære institutioner.

rektør i DFDS, C.O.E. Normann, der døde i 1899, havde i sin sø-officerstid været blandt Grønlandsfarerne og han efterlod sin bogsamling, i hovedsagen bestående af meget værdifuld Grønlandslitteratur. Fra den tid har biblioteket været det førende udlånsbibliotek på dette område, og den bevilgende myndighed - Søværnskommandoen - ser med velvillige øjne på, at man sørger for ved indkøb at holde denne standard.

Ikke kun fra Marinehistorisk Selskabs medlemmer, men også fra mange andre i ind- og udland, kommer der spørgsmål om emner indenfor bibliotekets virkeområde. Vi sætter en ære i at kunne svare - og svare rigtigt, men ofte må vi søge støtte andre steder og vi indhenter selv fra eller henviser til institutioner med parallelle virkeområder, her må nævnes: Søværnsstabens krigshistoriske afdeling, Orlogsmuseet, Kronborgmuseet, Garnisonsbiblioteket og Søfartens bibliotek. Et godt og gnidningsløst samarbejde med disse institutioner vil altid fremme den service, man skylder interesserede, og lette arbejdet for det ikke talstærke personale.

ORDET FRIT

DISKUSSIONEN OM FORUDSÆTNINGERNE FOR DEN 9. APRIL

I et forsøg på at bøje synspunkterne mod hinanden og rette evt. misforståelser i en debat, hvis principielle aspekt ville have interesse for alle, der beskæftiger sig med marinehistorisk forskning, gik redaktionen i sin tid med til, at debatten mellem kommandørerne Westrup og Wesche om forudsætningerne for den 9. april blev omplantet fra Tidsskrift for Søværnen til Marinehistorisk Tidsskrift. Nedenstående bringer vi de sidste indlæg fra debattørerne.

Det vil ikke være muligt at nå til en konklusion, som såvel Westrup som Wesche ville kunne godkende. Afstanden mellem deres grundsynspunkter er simpelthen for stor og for dybt gående, sandsynligvis fordi disse i høj grad er følelsesmæssigt bestemt. Dette forhold gør synspunkterne inkommensurable. Vi kan ikke komme videre idag, men en trøst er det, at begge debattører bebuder, at deres kildemæssige studier fortsætter. En opblussen af debatten kan derfor sikkert ventes, når admiral Rechnitzers meget store arkiv beroende i Rigsarkivet engang bliver tilgængeligt for forskning.

Efter de afsluttende indlæg bringer vi et indlæg, i hvilket stud. mag. Poul T. Cohrt, som et kuriøst tankeeksperiment, har undersøgt, om det overhovedet ville have været muligt for f.eks. eskadren i Aarhus at udføre "noget historisk" på trods af de givne ordrer.

HANS CHR. BJERG

ET FORSØG PÅ EN AFSLUTNING

Det er formentligt vanskeligt at vedligeholde interessen omkring en dialog, der af forskellige årsager udvikler sig så langsomt som den nu her i Marinehistorisk Tidsskrift videreførte diskussion om begivenhederne inden for Søværnet den 9. april 1940, særlig når diskussionen præges af vanskeligheder med at skabe enighed om, hvad der i denne forbindelse er væsentligt eller uvæsentligt.

Jeg vil gerne indledningsvis endnu engang konstatere, at jeg ikke selv den 8. april om aftenen var i tvivl om, hvad det sandsynlige

resultat af en tysk aktion ville blive, eller at en sådan forestod, men det er min opfattelse, at fordi en udvikling er forudseelig, behøver den hverken juridisk eller moralsk at være rigtig. Mit første indlæg imod kommandør Westrup's betragtninger havde til formål ud fra denne opfattelse at forsøge at placere ansvaret for, at det gik, som det gik, ikke ud fra juridiske spidsfindigheder eller forsøg på at granske andres tanker og overvejelser, men ud fra en måske primitiv militær betragtning og et nationalt grundlag at fremkomme med visse synspunkter, baseret på egne oplevelser og foreliggende materiale, herunder kommandør Westermann's fremstilling, for lige som at skabe en sammenhæng mellem den 9. april, den nugældende forholdsordre og fremtiden.

Uoverensstemmelserne mellem kommandør Westrup's og min opfattelse synes, som før fremhævet, i så høj grad at være begrundet i divergerende grundsynspunkter også af følelsesmæssig natur, at vi åbenbart ikke på ret mange punkter kan komme til noget, der ligner en fælles konklusion, da kommandøren insisterer på, at detaljer såsom at kunne konstatere (Marinehistorisk Tidsskrift 1969, side 39) at 7 og ikke 8 ubåde var udrustede, at de ubåde, der af mig angives at ligge i Helsingør eller København, alle lå i København, og at der ikke var telefon til PEDER SKRAM, der lå på reden ved Frederikshavn (de torpedobåde, der lå inde med telefon, havde dog formentlig signalforbindelse til PEDER SKRAM), er vigtigere for en vurdering af ansvarsfordelingen, end om Søværnets chef anlægger militære eller politiske synspunkter, når han optræder som politikernes militære rådgiver.

Det skal endvidere påpeges, at det udførlige noteapparat til kommandørens anden afhandling kun indeholder henvisninger og derfor er uanvendeligt for den, der i længere tid af tjenstlige årsager opholder sig fjernt fra biblioteker, mens han selv omtaler oplysningerne i noterne, som om de var direkte tilgængelige.

Jeg er meget taknemmelig for, at kommandør Westrup vil skænke mig ordet "størstedelen" (Marinehistorisk Tidsskrift 1969, side 40), idet jeg dermed og ved hans egen opremsning af de nævnte fejl har fået bekræftet min påstand om, at hans postulat, at "størstedelen" af skibene ikke fik ordren, beror på en overvurdering af "styrken" i Storebælt (INGOLF og HØGEN); jvf. dog herved parentesens vedrørende PEDER SKRAM, foran, samt kommandørens rig-

tige nedvurdering af NIELS IUDEL's indsatsmuligheder, der, hvis den formodede signalkontakt ikke forelå, kan medføre en mindre forøgelse af vægten af skibe "i søen".

Det glæder mig meget, at kommandøren ved nærmere eftertanke har opgivet sine temmelige injurierende påstande i Tidsskrift for Søværnen, 1967, side 147 om, at min indstilling var mere militaristisk end visse tyske søofficerers, og jeg håber, at jeg i dette mit sidste indlæg kan gøre eventuelle læsere begribeligt, at når jeg skrev "enhver officer", underforstod jeg: "derfor også Søværnets daværende chef", og selvfølgelig ikke, at den enkelte officer skulle følge sit eget hovede.

For god ordens skyld skal endelig understreges, at jeg ikke var næstkommanderende ved undervandsbådene i Århus, men hos den yngste ubådschef sammesteds (Marinehistorisk Tidsskrift 1969, side 43).

Det er påfaldende, at kommandøren efter at have påtalt det efter hans opfattelse irrelevante i at inddrage den daværende ubådsstyrkechefs navn i diskussionen, benævner styrken "hans" (altså Wesche's) ubåde og derefter på en hel side fortsætter at kritisere disses optræden for sluttelig at fremkomme med sin hidtil eneste positive tilkendegivelse af danske muligheder omkring 9. april, netop de muligheder jeg og andre fra denne styrke altid vil anke over ikke blev udnyttet. Dette skyldtes, at danske officerer selvfølgelig på det tidspunkt ikke kunne tænke sig andet end at adlyde de af foresatte myndigheder givne ordrer.

Ansvar for udformningen af disse ordrer var derfor så meget større, hvad enten den så efter en juridisk betragtning skete i overensstemmelse med den udvikling, der førte til begivenhederne eller ej. Det må overlades til læsere af referaterne fra den Parlamentariske Kommission og af kommandør Westrups April 1957 artikel at skønne om, hvorvidt forsvarsministeren stod bag den udsendte 0520-ordre, bevist synes det ikke. Arkivstudier i indtil nu utilgængeligt materiale vil måske ad åre kunne oplyse mere herom, og det skal være mig en glæde at delagtiggøre dette tidsskrifts læsere heri, dersom tid og lejlighed skulle tillade mig sådanne studier.

H. H. WESCHE

mdlt. kontreadmiral

KOMMANDØR WESTRUP's SVAR

Ovenstående har ikke meget med sagen at gøre, som i øvrigt ikke er en dialog, men som simpelthen drejer sig om, at jeg har måttet rette en række grove fejl, som midlertidig kontreadmiral, kommandør Wesche har begået i Tidsskrift for Søværnen ang. 9. april, og det er fejl, der har den fælles tendens, at de er stærkt belastende for søværnets daværende ledelse, noget der får en til at spekulere over, hvor W. befinder sig på det brede spektrum fra den gode tro over forskellige grader af uagtsomhed til den onde tro. Af hensyn til det søværn jeg har tilhørt mit hele liv - og derfor også af hensyn til min selvrespekt for at have gjort dette - har det været mig magtpåliggende at vise, at man simpelthen ikke kan hæfte sig ved det, som W. skriver om 9. april, når han konsekvent gennemfører en tilsmudsning af det danske søværns ledelse baseret på falske kendsgerninger. Og denne linie har han fortsat overfor et internationalt forum gennem en artikel i Marinerundschau juni 1965. Da jeg ikke har tænkt at tilbringe hele mit otium med at rette fejl hos W., må jeg henvise interesserede til selv at læse artiklen. Af hensyn til mindre energiske skal jeg dog anføre et eksempel, der - bl. mange - er typisk for W. Han skriver (i min oversættelse) flg. : "Skønt advarslen af 4. april blev gentaget flere gange og Kjølens af den daværende gesandt i Berlin blev sendt til København for at aflægge nøje beretning, fulgte kun". Jeg behøver næppe overfor denne læserkreds at fremhæve, at Kjølens ikke var i København efter den 4. april, men var til rutinemøde her den 1. april, hvor Osters advarsel ikke forelå. Havde man i København fået en mundtlig beretning som uddybning af de skriftlige, havde sagen naturligtvis stillet sig helt anderledes beskæmmende for myndighederne. Og man fristes til at antage, at det også er det, som W. tilsigter.

Marinerundschau-artiklen angiver W. at være skrevet for "at fremme forståelsen mellem de nu så snævert samarbejdende mariner", men det kan ikke fremme den rette forståelse, at en tysk søofficer kommer til at basere sit syn på det danske søværn på en række groft forvanskede kendsgerninger. Han vil ikke gennem den artikel få respekt for søværnets daværende ledelse, der netop bestod af de mænd, der kom til at lede det søværn, tyskerne nu samarbejder med.

Jeg skal ikke beskæftige mig med ovenstående snakken udenom. Når W. endog citerer sig selv forkert, lades vist alt håb ude. At han citerer mig forkert, hører med til helhedsbilledet, han gør det endog hele to gange. Vor uenighed om, hvad der er væsentligt eller uvæsentligt, består i, at jeg mener, at de til grund liggende kendsgerninger må være i orden, altså sande og klare, når man som W. vil driste sig til at fælde dom og formode "at ministre og disses militære rådgivere har svigtet deres embedspligt derigennem, at de af dem fremsatte oplysninger og vurderinger var tendendiøse og vildledende". W. mener åbenbart, at det er uvæsentligt, og han har da heller ikke tilbagekaldt sine åbenbare fejlagtigheder, endsi- beklaget dem. Han har aldrig konkretiseret sine ærerørige anklager mod en ubestemt kreds af militære rådgivere, men hans henvisning til militær straffelovs bestemmelser om dødsstraf viser, at han ikke tænker på rene bagateller.

Jeg må dog måske lige fremhæve, at jeg naturligvis ikke har insisteret på, at de af mig påviste fejl hos W. angående visse skibe var vigtige "for en vurdering af ansvarsfordelingen", men for vurderingen af W., når han vil søge at rette fejl hos andre, er de derimod særdeles vigtige.

Redaktør Bjerg og jeg var interesseret i at vide, hvad W. mente med, at "enhver officer burde vide, hvad der er et forsvars opgaver, også selvom lovgivningsmagten og regeringen forsøger at forvirre hans opfattelse". Redaktøren mente, at det betød, at officererne skulle sætte sig til modværge under alle omstændigheder, mens jeg mente, at dette nok var for håndfast en fortolkning. Nu erfarer vi med dyb undren, at oraklet skulle forstås: Enhver officer, altså derfor også søværnets chef. Hvis der overhovedet skal være nogen mening med dette, må det betyde, at Viceadmiral Rechnitzer med forsvarsministeren ved sin side i den givne situation skulle have foreslået - eller beordret udført - opgaver for søværnet i overensstemmelse med sin egen opfattelse af forswarets opgaver uden at lade lovgivningsmagten eller regeringen forsøge at forvirre hans opfattelse. Det er uoverskuelige perspektiver, der opruller sig, hvis ledende officerer i kritiske situationer vil handle efter W. s læresætning.

Jeg har derfor aldeles ikke opgivet at sammenligne denne med storadmiral Raeders udtalelse fra 1937:

"Vi har i marinen altid stået på det standpunkt, at målsætningen for den samlede krigsførelse må udgå fra den politiske ledelse".

Måtte danske officerer altid forstå, at forsvarets opgave er at følge lovgivningsmagten og regeringen, uden at W. skal forsøge at forvirre deres opfattelse.

Problemstillingen omkring forholdsordrens forskellige affattelse i 1938 og 1939 har jeg indgående beskæftiget mig med i Tidsskrift for Søværnen, sidst i juliheftet 1968 og i en kommentar i Politiken for den 9. april i år. Men dette skal jeg efter de indhøstede erfaringer undlade at diskutere med W.

Jeg søger imidlertid stadig på at få opklaret omstændighederne ved tilføjelsen til forholdsordren "dog under fornøden hensyntagen til de foreliggende omstændigheder", der blev foretaget forud for den 9. april og som angav, at man ikke ubetinget skulle imødegå med alle til rådighed stående midler. Det har ikke været muligt at finde noget derom i Marineministeriets, Krigsministeriets eller Udenrigsministeriets arkiver og de endnu levende officerer, der behandlede disse sager, har ikke kunnet bidrage til klaring af dette helt centrale spørgsmål om forholdsordrens tilblivelse og forståelse.

Skulle nogen af mine læsere kende til enkeltheder, der kan føre til en yderligere nærmelse af problemet, vil jeg være taknemmelig for et praj.

J. WESTRUP

kommandør

ULYDIGHEDEN - OG HVAD DEN KUNNE HAVE FØRT TIL!

- Et kuriosum -

I sidste nr. af MHT bringes et indlæg af kd. Westrup. Uden at ville vove mig ind i den standende debat, vil jeg forsøge - nærmest som et kuriosum - at grave lidt ned i en af slutbemærkningerne. Kd. Westrup skriver, at vore tre ubåde i Århus, for så vidt de ikke havde pareret ordre, "kunne have skabt historie" (1).

Lad os sætte den situation, at de tre ubåde ved modtagelsen af 0520-ordren var gået af havn hurtigst muligt, havde opsøgt nærmeste egnede kampområde, og der havde angrebet, hvad der var at angribe.

Dette forudsætter selvsagt, at man enten ikke havde modtaget den pr. flåderadio 0626 udgivne ordre "Sikringstjeneste 1 - ikke skyde" (2), eller at man havde besluttet sig til at gå imod denne. (3).

Der bliver så tale om en simpel beregning af, hvad der kunne være hvor hvornår.

Nærmeste "flaskehals", hvor der ville være mulighed for at op-snappe evt. fjendtlig N. eller S. gående sejlads er ca. rummet Æbeltoft-Odden. Afstanden fra Århus og hertil er ca. 40 Sm. Ordren om sikringstjeneste 3, der i.h.t. kd. Westrup modtoges af undervandsbådsflotillen kl. 0620, skal så være anledningen til omgående at stikke til søs. Da skibene lå med sikringstjeneste 1 (4), kunne det tage op til en time, før de afsejlede. Lad os holde os dette in mente, når vi regner med afgang ca. 0620. Da vore ubåde af H-klassen havde en topfart i overfladen på 15,3 Kn. (5), tør det ikke sættes at man, alt andet henset, har kunnet gøre mere end 14. Man kunne altså være i operationsområdet tidligst ca. 0910. Hvad ville der da være af tyske skibe i det pågældende rum ?

Til dette formål kan vi benytte de observationer, som vagtskibet i Storebælt - "Høgen" - gjorde, regne afstand og sejltime ud, og således have et nogenlunde skøn.

Afstanden fra nordspidsen af Langeland til det pågældende rum udgør ca. 95 Sm., og da det drejer sig om trawlere og fragtskibe tør gennemsnitshastigheden vel ikke sættes til mere end 12 Kn. Man får altså en sejltime på omkring ved 8 timer, således at evt. mål skal være observeret under passage tidligst kl. 0110. "Høgen" observerede følgende:

0055	1 armeret trawler	fremme ca. 0855
0330	8 trawlere	" " 1130
0335	1 "minensucher"	" " 1135
0405	2 trawlere (6)	" " 1205

Ialt 12 enheder.

Man ser, at sydfra har det været stærkt begrænset, hvad der kom, som man kunne skyde på. Regner man dertil med træffeprocentens indvirkninger, og betænker, at luften var "tyk" med lette bombemaskiner, der kunne "trykke" bådene, og tvinge dem til at skyde under dårlige sigteforhold - ja, måske endog på perifonobservationer, må man sige, at muligheden for en historisk indsats har

været begrænset. Men selvfølgelig havde det været en soldatermæssig mere korrekt handlemåde, om man havde markeret sin vilje til at forsvare landet kraftigere, hvilket man dog vist næppe kan skyde vore værn i skoene for.

Det må nu synes naturligt at spørge, hvor da de tyske skibe var? De var forlængst passeret og lå nu på deres stationer eller var i aktion. Samtlige tyske skibe løb ud mellem d. 3. og d. 7. april, de sidste enheder (krigsskibene) d. 7. kl. 0510 (7).

Skibe på tilbagevejen har der heller ikke været meget af. Iflg. Hubatsch løb de første større enheder ud fra norsk havn på hjemvejen d. 9. kl. 1900 (8), således at der formentlig intet S.-gående har været at skyde på - det var vel også begrænset, hvorlænge bådene kunne ligge uopdaget og ubekæmpet "på rov".

Dette blot sagt som et lille kuriosum, og måske en bid af en illustration til, hvorledes 9. april for en generation, der ikke var med, må synes gennemsyret af et domsagtigt "for sent".

Noter:

- (1) MHT - sidste nr. - p. 44.
- (2) "Høgens" rapport. Marinens Bibliotek, mappe A.II.d.2.F.2. vol. I/5.
- (3) Ved en meget dogmatisk fortolkning af sikringstjeneste 3-begrebet, vil man finde, at dets ordlyd ikke foreskriver koncentration - men det synes evident, at det må have indebåret dette, alene i og med, at det skulle være en skærpelse af sikringstjeneste 2, der indeholdt dette. Of. Den parlamentariske kommission, Vol. I., p. 165-166.
- (4) Parl. Komm., I., p. 78-79.
- (5) R. Steen Steensen, "Vore u-både i 50 år", p. 279.
- (6) "Høgens" rapport. Op. cit.
- (7) Hubatsch: Die Deutsche Besetzung von Dänemark und Norwegen 1940. Göttingen 1952, p. 57.
- (8) Op. cit., p. 107-110.

POUL T. COHRT
stud.mag.

"BEDSTEFAR'S DAGBOG"

Optegnelser fra Vestindiens-togtet 1878-79 af Jens
Christian Christensen (Steen) ført ombord på fregatten

SJÆLLAND

Enhver, der har beskæftiget sig med at fotografere havet fra et skib, veed, at man får de bedste billeder fra dækket. Havet og bølgerne synes set herfra ligesom større og voldsommere. Skønt man tit får billeder, der giver et falsk indtryk af dimensionerne, kan man til gengæld fryde sig over nuancerne og detaljerne. Disse forhold kommer man til at tænke på, når man beskæftiger sig med dagbøger og optegnelser ført af menige medlemmer af mandskabet i vore tidligere orlogsskibe. Sådanne optegnelser skildrer til tider forholdene i forkerte dimensioner og meget snævre synsvinkler end de officielle beretninger og logbøger gør det, til gengæld er detaljrigheden større. De officielle beretninger og de private optegnelser fra orlogstogterne supplerer hinanden og skaber sammen et helhedsbillede af livet, således som det levedes før i tiden "til orlogs". Enhver, der beskæftiger sig med marinehistorie, kan kun beklage, at beretninger af privat karakter fra orlogstogterne er så sjældne. Heldigvis lykkes det engang i mellem at finde upåagtede optegnelser af denne slags.

I dette og det følgende nummer af tidsskriftet bringer vi gengivelsen af en sådan dagbog. Den er tilsendt tidsskriftet af lærer Peter Østergård, Møllerup pr. Randers, og er ført af dennes bedstefader, Jens Christian Christensen (Steen), under fregatten SJÆLLANDS togt til Vestindien 1878-79.

De lange togter var før i tiden, og er det vel nok også til en vis grad idag, den store oplevelse for marinens folk. Marineforeningerne kan bevidne, at mange den dag i dag adskillige år efter mindes et sådant togt, som de var med på, da de aftjente deres værnepligt i Søværnet og for hvem det har været et minde for livet. Den primære betydning af de lange orlogstogter var ofte i tidligere tid, at vores kolonier skulle "passes". Senere var opgaven - udover det uddannelsesmæssige aspekt et sådant togt havde - blot "at vise flaget".

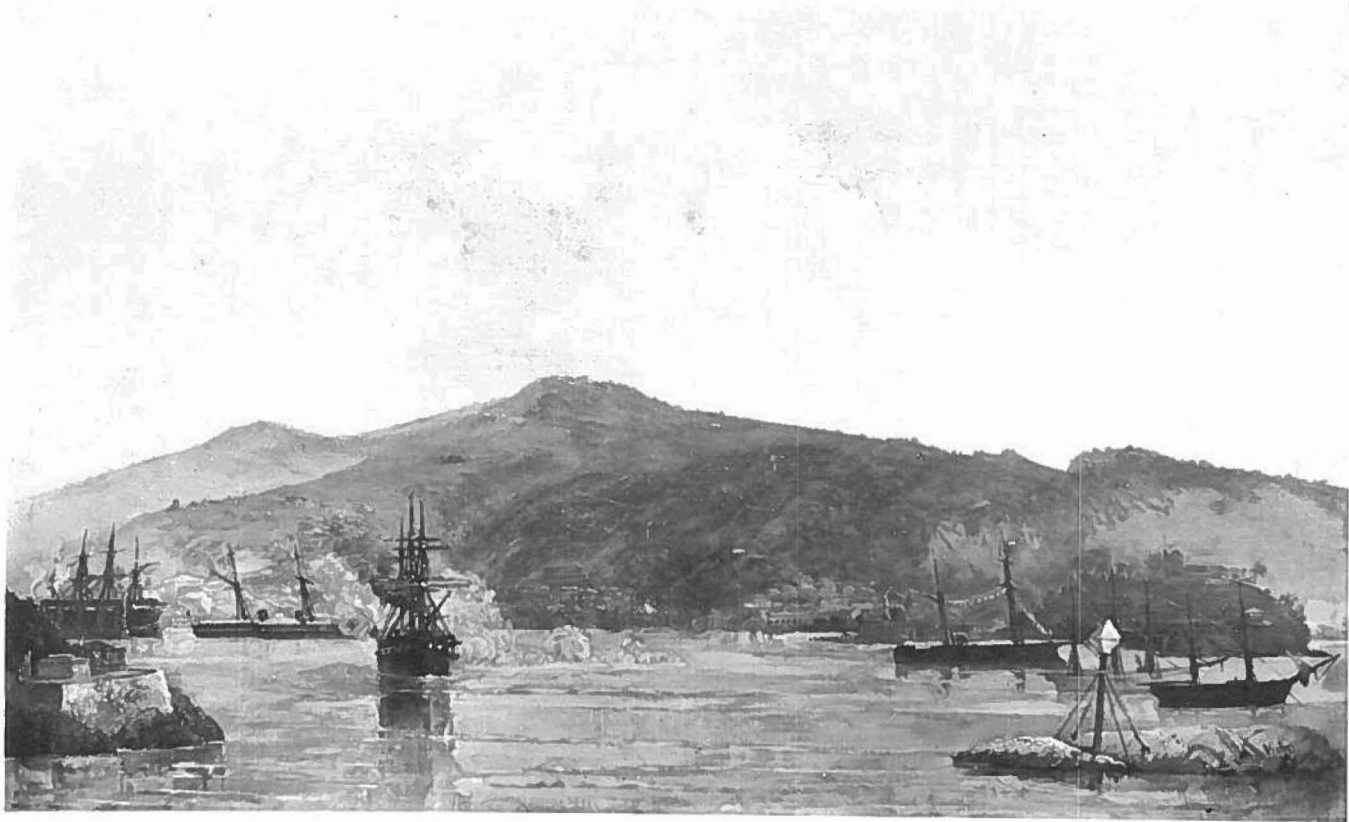
Den her gengivne dagbogs forfatter er som nævnt Jens Christian

Christensen (Steen) (herefter kaldt JCC). Han blev født 3.5.1858 i "Østergård", Fjeldsted, Sindal, Vendsyssel. Otte år gammel blev han forældreløs og kom i pleje hos sin moster, Ane Jensdatter Steen, Asdal ved Hjørring. Efter skoletiden kom han i tømrerlære og blev efter læretiden indkaldt til søværnet. Rekruttiden tilbragtes på fregatten JYLLAND, hvorefter han overflyttedes til fregatten SJÆLLAND og var som sådan med på dennes togt til Vestindien i 1878-79. På turen fik JCC malaria og kom siden med mellemrum til at lide af denne sygdom.

Efter værnepligten blev JCC landmand og boede forskellige steder i Vendsyssel, hvor han senere var sognefoged og lægdsmand. Kort efter soldatertidens ophør giftede han sig med Eline Marie Larsen, Skovsgård, Asdal, men denne døde imidlertid efter nogle få års forløb. I 1889 giftede JCC sig atter, denne gang med Mathilde Nørsgaard fra "Skeen" i Uggerby. I 1922 døde JCC af en hjerneblødning. Hans kone levede til 1934.

Under togtet til Vestindien havde JCC ført dagbog. I følge en familietradition blev hans dagbogsføring på et tidligt tidspunkt af togtet forbudt ham og dagbogen konfiskeret. Det lykkedes dog JCC at rekonstruere det konfiskerede materiale og på resten af turen blev dagbogen ført i smug. JCC opbevarede siden disse optegnelser. Sønnen, lærer A. Østergård, der døde i 1939, gjorde sig i 1926-29 den ulejlighed at afskrive dagbogen i en stilebog. Originalen menes nu forsvunden, men i 1966 lod JCCs barnebarn, lærer Peter Østergård, Møllerup, sin faders afskrift fotokopiere i 25 eksemplarer til brug for julehilsner til familie og venner. Nogle af de fotokopierede eksemplarer blev under titlen "Bedstefars Dagbog - Optegnelser fra Vestindien-togtet 1878-79" tilsendt forskellige personer og institutioner, der skønnedes at have interesse i kendskabet til eksistensen af denne dagbog. Et af de fotokopierede eksemplarer findes på Marinens Bibliotek. Dagbogen har imidlertid aldrig som sådan været offentliggjort.

Fregatten SJÆLLANDs togt 1878-79 er tidligere blevet beskrevet i Tidsskrift for Søværnen (1), til hvilken beretning, der i øvrigt kan henvises. Den gengivne dagbog skal derfor først og fremmest opfattes som et supplement til denne beretning samt som en illustration af, hvorledes sønen tager sig ud fra dækket med et menigt besætningsmedlems øjne på et sådant langt togt. Endelig giver dag-

Fregatten SJÆLLAND forlader St.Thomas 1879. Samtidigt maleri af Fr. Visby på Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg. Fot. museet.

bogen et indblik i, hvorledes livet levedes ombord på den tid.

Fuldkraftskruedefregatten SJÆLLAND var sat på stabelen 25.10. 1853 og søsat 9.7.1858. Den var på 2355 tons, 190 fod lang, 43 fod bred og havde et dybgående for på 17 fod og 4 tommer og agter på 19 fod. Et maskineri fra Maudslay Sons & Field på 1000 HK kunne give den en fart af 10 knob. I 1864 var SJÆLLAND krigsudrustet og deltog i operationerne i den østlige del af Østersøen. Fra 1869, hvor fregatten under et togt i Middelhavet i november repræsenterede Danmark ved Suez-kanalens åbning, og frem til 1883 var SJÆLLAND så godt som hvert år udrustet som "eksercerskib", som man dengang kaldte uddannelsesskibene, hvorpå bl.a. den videre uddannelse af rekrutterne foregik. I 1878-79 havde fregatten en normeret besætning på 180 mand og var armeret med 2 stk. 8 tommer 144 centner og 24 stk. 6 tommer 50 centner kanoner (2). I 1885 udgik den af flådens tal og indrettedes 1887 som kaserne- og vagtskib. I 1910 solgtes fregatten.

SJÆLLANDS opgave var, udover at skulle være stationsskib på de dansk-vestindiske øer, at give myndighederne på disse øer den nødvendige militære og moralske støtte til at hindre en genopblussen af de negeruroligheder, som var udbrudt den 1. oktober 1878. Årsagen til disse var den stadig økonomiske tilbagegang for øerne med de deraf følgende konsekvenser for den indfødte befolkning. I 1876 havde man bevilget midler til et fælles sukkerkogeri, men dette var ikke tilstrækkeligt.

Tilfældige omstændigheder, der fandt sted på St. Croix 1. oktober 1878, blev anledningen til, at uroen blandt befolkningen slog ud i lys lue. Tilfældige sammenstød med politi og ophidselsen hos nogle negre over at være blevet nægtet rejsepas til St. Thomas blev gnisten, der antændte den ulmende utilfredshed med de herskende økonomiske forhold. Negeroprøret kulminerede hurtigt og blev nedkæmpet - omend med meget stort besvær - af de små militær- og politistyrker, som var til rådighed for myndighederne.

Meddelelsen om negerurolighederne på de vestindiske øer fremskyndede afsendelsen af fregatten SJÆLLAND på det togt, den skulle ud på som eksercerskib. Den 15. oktober afsejlede den fra København. Da fregatten ankom til øerne var oprøret som sådan ganske vist nedkæmpet, men der sporedes stadig en del uro, der dog ikke - måske p.g.a. fregattens ankomst - blussede op igen.

Familiebillede taget 1879. Jens Christian Christensen ses siddende yderst til højre. Negativet i families eje.

Hjemme i København tog konseilpræsidenten Estrup, der også var finansminister, sig energisk af "det vestindiske spørgsmål". Han foreslog, at man lånte St. Croix Kolonialkasse 1.200.000 kr. og samtidigt forhøjede lånet til det fælles sukkergokeri. Dette forslag mødte imidlertid uventet modstand i Folketinget i dets samling 1878-79, hvor det "vestindiske spørgsmål" blev et af hovedstridspunkterne mellem Højre og venstregrupperne. Venstreoppositionen (Berg og Hørup) ønskede nedsat en kommission, der skulle tage forholdene på de vestindiske øer op til drøftelse. Man ønskede ikke, at lånene udelukkende skulle gå i planternes lommer og ønskede, at lånene blev anledning til reformer på disse fjerne, danske øer. Den 9. december 1878 forkastede Folketinget regeringsforslaget, og Estrup svarede med at opløse tinget og udskrive valg. Da Folketinget således var hjemsendt, bevilgede Estrup egenmægtigt de fornødne midler til planterne og myndighederne på de dansk-vestindiske øer, en handling, som ikke alene blev stærkt kritiseret af oppositionen, men også af Estrups egne partifæller.

H. C. BJERG

NB! De i ovenstående introduktion og i nedenstående gengivelse af dagbogen angivne numre i parenteser henviser til noter, der bringes i næste nummer af MHT sammen med det afsluttende afsnit. Dagbogen gengives efter afskriftens ortografi. Der synes imidlertid ikke at være tvivl om, at afskriften har moderniseret dagbogens stavemåde.

OPTEGNELSER FRA EN REJSE TIL DE VESTINDISKE ØER

1878-79

13. Oktober 1878 (3) lagde vi ud paa Reden fra Flaadens Leje og laa der til den 15de om Eftermiddagen; da rejste vi Nord paa og kom tæt forbi Hveen, som gik os af Sigte hen paa Aftenen. Om Natten Kl. 3 kom vi forbi Skagen, Kl. 6 d. 16de forbi Hirtshals. Den Dag saa vi ikke Land, og d. 17de har jeg forgæves spejdet efter Land, men ikke set noget endnu, dog haaber jeg at se Land i Morgen tidligt. I den Tid vi har været paa Søen, har vi haft godt, stille, klart Vejr baade Nat og Dag.

Lørdag d. 19de kom vi til Plymouth, hvor vi fik Kul om Bord og rejste igen Søndag d. 20de og da havde vi godt Vejr, til vi kom ud af Kanalen, men Mandag d. 21de blæste det ved Middagstid op med en stærk Nordvestvind, dog blev der ingen stærk Søgang førend til Natten; da blev det temmelig strengt Vejr. Jeg havde Hundevagten den Nat, og da jeg kom i Køjen kunde jeg ikke sove, fordi det knagede og bragede i hver en Pind, men jeg var dog godt tilpas, thi jeg syntes, jeg var vis paa, jeg igen skulde komme hjem til det gamle Danmark.

Tirsdag d. 22de var Stormen ved at lægge sig, men blæste op igen hen ad Middag med fornyet Kraft, et gruligt Vejr og næsten alle Folk var søsyge; det samme Vejr blev ved hele Natten, ogsaa om Onsdagen d. 23de blev det ved uafbrudt; der var en forfærdelig Mængde Mennesker syge; der blev pebet de syge til Doktoren, de kom baade slæbende og krybende hen til ham, ja nogle maatte bæres derhen. Længere op paa Dagen sagtnede Vinden og der blev klar Luft, vi satte flere Sejl til og Maskinen gik med fuld Kraft; jeg følte mig godt tilpas, thi nu kom vi da fremad mod vort Bestemmelsessted, men i forgaars sejlede vi ikke mere end 1 Mil i Vagten. Der blev varskoet en Sejler, det er nyt at se Skibe her. Om Aftenen fik vi Punks, thi Chefen syntes vi havde haft det saa strengt i den stærke Storm, men om Aftenen, da den frie Vagt var gaaet til Køjs, kom der saa hurtigt en Storm over os og saa tykt et Mørke, at vi ikke kunde Bjerger Sejlene. Den anden Vagt blev da purret ud og der blev raabt "alle Mand paa Dækket"; vi fik dem da bjerget, men Stormen blev ved uafbrudt til om Morgen, som saa var Torsdag d. 24de, da blev Stormen mindre stærk, men en heftig Regn fik vi, der varede til om Aftenen; da blæste det op igen med stærk Vind, men med klar Luft.

Fredag d. 25de havde vi en frisk Vind og klar Luft, og Maskinen gik med fuld Kraft. Den store Mængde, som var søsyge er nu ved at blive raske igen. Styrmanden ved Kongens Kvarter sagde, vi skulde være hjemme igen til den første April, hvilket jeg er meget glad for; thi der er ingen Fornøjelse ved at være ombord, naar vi har Venner hjemme, som ønsker vi skal komme saa hurtigt som muligt. I Dag er jeg bleven noteret af Underbaadsmand Mølgaard, fordi jeg ikke vilde gøre Honnør for ham, men jeg tænker ikke han melder mig, for i Gaar meldte han den lille Skibstømrer fra Fyen og han fik 6 Dages Ekstratur i Vanterne. (!)

Lørdag d. 27de (4). Vi har haft klart, stille Vejr, vi satte Storsejlet til ved hvilket den store Ulykke skete, da vi hejste det, at en af vores Kammerater, der er en befaren Mand, fik sine Fingre snørret af. Om Aftenen satte det op med stærk Regn, som varede hele Natten, vi fik en vaad Trøje. Jeg havde Hundevagten.

Søndag d. 27. Om Morgenen blev det klart Vejr; vi satte alle Sejlene til, og hejsede nu vore Læsejl og Skruen blev hejst op, og vi gik nu for en frisk Vind, thi vi er ved at være i Passaten. Vi har i Dag faaet henkogt Suppe for første Gang, den var fra 1876; vi har i Dag en Sejler i Sigte, det er en Skonnertbrig; jeg er godt tilpas i Dag, da det er blevet stille Vejr, thi mine Ben var saadan, at jeg næppe kunde gaa, saadan bliver de naar man ikke er vant til at være til Søes i Storm. Mandag d. 28. Om denne Dag er der ingenting at fortælle, det samme gode Vejr er blevet vedvarende og alt er gaaet en god Gang med Undtagelse af, at da vi hejsede Læsejlene gik Spærret itu og Sejlet gik over Bord, men vi fik det bjerget. Tirsdag d. 29de. Det samme gode Vejr er blevet ved ogsaa i Dag. Vi har passeret en dansk Skonnert, som hilste os med sit kære gamle Dannebrog. Vor gamle Overkanoner Røiter (5) er død, han laa kun syg faa Dage.

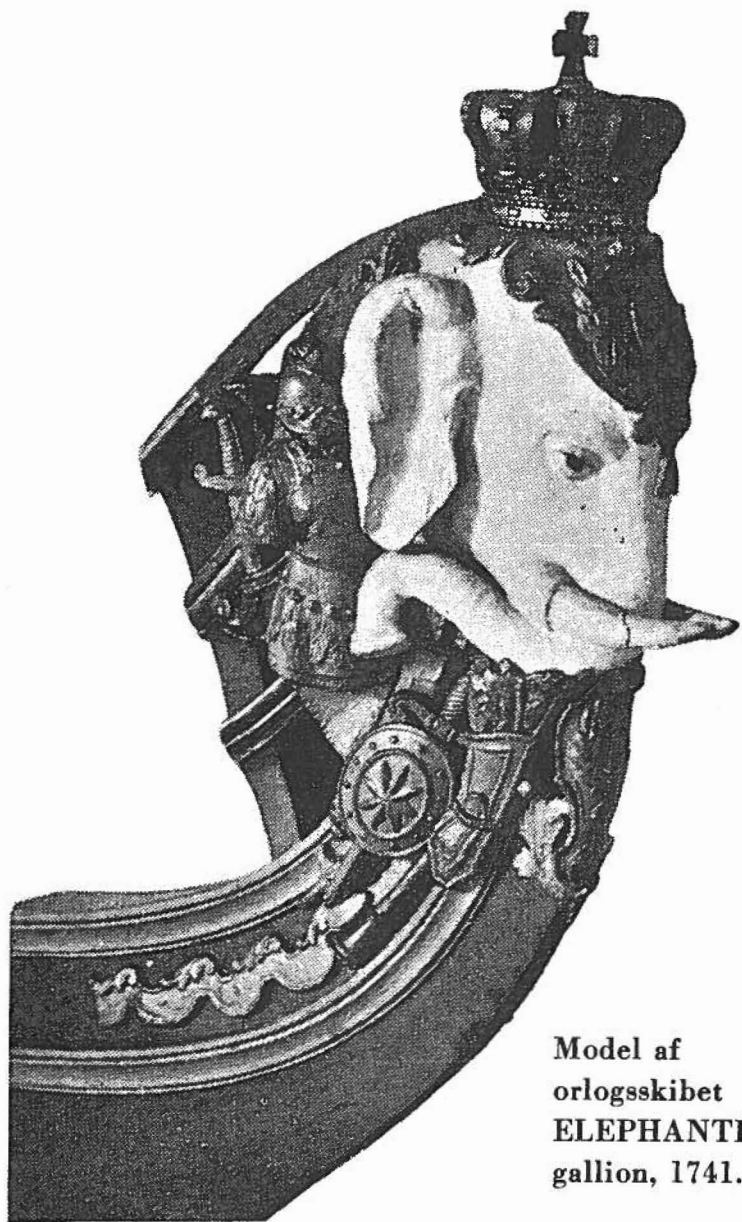
Onsdag d. 30. Saa snart vi blev færdig med Spujling, blev hele Mandskabet omklædt i Paradetøj, Officererne i det bedste de havde og Skansevagten fik Sabel og Karabin paa. Liget blev sat på Dækket agter paa to Tønder og det hele blev indsvøbt i to Flag; vi slog alle sammen Kreds om Kisten og sang en Salme under Ledsagelse af Hornmusik-og Blæsere - Chefen traadte tæt hen til Kisten og læste af en Bog et Stykke passende til denne Lejlighed, derefter sang vi igen en Salme, men uden Musik, hvorefter Officererne traadte hen til Kisten og Skansevagten præsenterede Gevær, de øvrige til Hilsen ret, mens Liget blev baaret hen til Falderebet, som var beklædt med sort Fløjl, og Chefen fulgte bag efter Kisten. Da Flagene og afdødes Sabel var taget af denne, hejstes Liget over Bord og Chefen traadte tilbage og med høj Røst sagde: "Gud bevare Kongen!". Disse Ord gentog alle Officererne, ogsaa med høj Røst, og til sidst gaves en Salve på 16 Skud, og dermed var Højtideligheden forbi. (6) - Vi har i Dag godt Vejr og en temmelig stærk Varme, det er let at mærke, at vi har mere Sol nu end da vi rejste fra Danmark.

31. Oktober. Vi har blikstille Vejr, alle Sejlene er rebet og Skruen hejst ned og Dampen oppe. Vor Kanoneksersits var temmelig streng, da den stærke Varme pinte os. 1. November. I dag har vi endnu mere klart Vejr og Varmen er tiltaget, vi kan ikke længere tilfredsstille vor Tørst med det Øl vi faar, og vi maa ikke drikke raadent Vand. 2. November. Det er sat op med stærkt Regnvejr, saa vi er helt gennemblødt, men alligevel et mildt Vejr. Vi har i Dag faaet Styrtebad for første Gang ombord. Vi havde stoppet Maskinen og sat Sejlene til, men maatte igen tage dem ned og sætte Maskinen i Gang, da det næsten var stille Vejr og Vinden som var, var lige imod.

Søndag d. 3. November. Vi havde igen godt Vejr og næsten blikstille, saa vi maatte gaa for Damp, skønt vi kun har faa Kul tilbage. Da vi var færdig med at spujle, blev der holdt Gudstjeneste paa Dækket, agter; vi sang først en Salme, derpaa Løjtnant Holm (7) et Stykke af vore Lommebøger, derefter en Salme igen og til sidst: "Gud bevare Kongen!". Det var den første Gang vi holdt Gudstjeneste, det var rart for mig, da det var længe siden, jeg havde hørt et Guds Ord. Vi var allesammen klædt i Paradetøj og havde det paa til Aften. Mandag d. 4. Vi har endnu blikstille Vejr, men da Kullene ikke kan forslaa, saa er vi nødsaget til at hejse Skruen, og nu ligger vi for de slappe Sejl, rigtignok er vi snart ved at længes efter Land, for nu har vi jo ligget mange Dage paa Søen. Varmen bliver stærkere og stærkere, men vi bliver ogsaa bedre

vant til den. Tirsdag d. 5. Vi har i Nat haft stor Uro i Luften med grueligt stærk Lynild, og vi venter paa, at vi skulde faaet Vind igen, men ogsaa i Dag blev det stille og klart Vejr, saa vi ligger næsten helt stille. I Eftermiddag kom der en Sejler tæt op mod os (8); vi viste straks vort danske Flag og aldrig saa snart vi havde vist det, blev en Jolle sat ud fra det fremmede Skib og styrede mod os. Da de kom til Borde viste det sig at være fem Tyskere, En Styrmand, tre Matroser og en Jungmand; deres Ærinde var at faa en af vore Læger om Bord, da deres Kaptajn var syg. Vi satte vor bedste Slup ud hvor Doktoren tog med og de andre fulgte bagefter, kort efter kom den igen og den fremmede Jolle fulgte med igen for at faa Medicin. Onsdag d. 6. Novbr. Vi har i Dag igen stille Vejr, saa vi ligger helt stille, vi har haft Sejlmanøvre og jeg har været paa Raaen to Gange; i Eftermiddags havde vi Lappedag. Torsdag d. 7. Det samme Vejr er vedvarende, det er kun ganske lidt vi kommer nærmere til Vestindien, men vi har det ogsaa godt nok, vi bliver bedre vant til Varmen og nu har vi ogsaa begyndt at faa Solsejl over os. Fredag d. 8. Bestandig det samme Vejr, dog i Eftermiddag havde vi lidt Luft, men lige imod. Lørdag d. 9. Endnu venter vi med Længsel efter Vind, da der er helt stille og Styrmanden siger, at dersom vi ikke faar bedre Vind end vi har haft de sidste 14 Dage, saa kan vi næppe naa vort Bestemmelsessted til Jul. Søndag d. 10. Novbr. Vi har akkurat samme Vejr som vi havde sidste Søndag; saa snart vi blev færdig med at Spujle, blev vi alle omklædt i Paradetøj og havde derefter Gudstjeneste paa samme Maade som sidste Søndag. Jeg længes meget efter at komme til Land, ikke for at faa det bedre, men saa kunde jeg faa Bud hjem til min kære Line, og jeg igen høre lidt fra hende, jeg ved at hun længes meget efter at høre fra mig, da hun ikke ved, hvorledes jeg har det, ja, hvor lykkeligt et Øjeblik, naar vi igen maa ses. Jeg har i Dag talt med baade Søren, Kresten og Jesper og vi har talt om de gamle Minder fra Hjemmene, det er tit længe imellem jeg taler med dem, da jeg er paa Kongens Kvarter og de på Dronningens. Mandag d. 11. Ingenting at fortælle, da det samme Vejr bliver vedvarende, andet end at vi begynder at faa Vandmangel. Vandet, som er oppe paa Dækket i Vandfadet er saa raaddent at vi kan lugte det langt hen, vi er saa tørstige, at vi gaber, men at drikke dette Vand er umuligt. Tirsdag d. 12. Det var først Bestemmelsen at vi skulde have sat til Land og hentet Kul og Vand, da vi kun havde 150 Mil til nogle Øer, og saa mange Kul havde vi, at vi kunde gaa dertil ved Damp, men i Stedet begyndtes at destillere Vand. Onsdag d. 13. Vi har nu faaet saa meget frisk Vand, at vi skal kunne klare os til vi kommer til vort Bestemmelsessted. Torsdag d. 14. Kort paa Dagen satte det op med en frisk Brise og vi skød en stærk Fart hvilket fornøjede os alle, den er nu ved Middagstid sagtnet lidt igen, men alligevel kommer vi lidt fremad. Fredag d. 15. Mod Aften kom der nogle Skyer op med hvilke der fulgte et rædsomt Lyn- og Tordenvejr og saa voldsomt en Regn, saa jeg aldrig har set Magen, og om Eftermiddagen havde vi klart Skib. Lørdag d. 16. I Dag har vi stille Vejr igen og en stærk Varme og alt gaar ved det gamle. Søndag d. 17. Vi havde slet ingen Gudstjeneste formedels det stærke Regnvejr, som blev vedvarende hele Dagen, vi var omklædt saa længe vi stillede til Parade, men kom derefter i Overtrækstøj. Mandag d. 18. Det er nu sat op med en halv Storm og vi løber 12-13 Mil, vi har tager flere Reb i Sejlene, og vi har ingen Eksersits, da

(fortsættes i næste nr.)

Model af
orlogsskibet
ELEPHANTEN's
gallion, 1741.